

Nr 146.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten; given Stockholms slott den 7 april 1916.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Berndt Hasselrot.

Förslag

till

Lag**om inskränkning i inmutningsrätten.**

Häri genom förordnas som följer:

Inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län må under tiden intill den 1 oktober 1917 endast för kronans räkning inmutning ske å kronojord, som ej under ständigt besittningsrätt innehaves eller är till boställe anslagen.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1916.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
tisdagen den 4 april 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot anförde:

»Genom en under år 1902 utfärdad lag stadgades, att, intill viss dag under år 1903, inom Norrbottens län inmutning endast för kronans räkning finge ske å kronojord, som ej under ständig besittningsrätt innehades eller vore till boställe anslagen. Ifrågavarande provisoriska lagstiftning, år efter år förnyad, utsträcktes år 1907 att avse även Västerbottens och Jämtlands län. För närvarande gäller härutinnan lagen den 11 juni 1915 om inskränkning i inmutningsrätten, vilken lag avser tiden intill den 1 oktober innevarande år.

Frågan om lämpligheten av ett upphävande av inmutningsrätten å kronojord upptogs av Kungl. Maj:t år 1909, då för riksdagen framlades propositioner, innefattande förslag till förändrade bestämmelser

beträffande tillgodogörandet av mineralfyndigheter å sådan jord. Sagda förslag åsyftade ett definitivt upphävande av enskildas inmutningsrätt å kronojord, icke blott inom de nämnda tre länen, utan i hela riket. Förslagen innefattade vidare särskilda regler, avsedda att — sedan kronan, efter inmutningsrättens bortfallande, blivit såsom jordägare berättigad att fritt förfoga över fyndigheterna på sin mark — tillämpas beträffande grunderna för förvaltningen av dessa fyndigheter. I fråga om gruvdrift å kronojord skildes mellan rätten till undersökning (skärpning) och rätten till tillgodogörande av fyndighet. Skärpningstillstånd skulle av en var under vissa förutsättningar kunna vinnas genom anmälan hos vederbörande bergmästare. Den, som erhållit skärpningstillstånd och vid undersökning funnit fyndighet brytvärd, skulle vara berättigad att på vissa villkor erhålla tillstånd att tillgodogöra sig fyndigheten (gruvdriftstillstånd). Sådant gruvdriftstillstånd skulle gälla utan begränsning i tiden, men med rätt för kronan att efter vissa år mot lösen återtaga den upplåtna gruvan. För upplåtelsen skulle tillståndshavaren till staten erlägga avgäld (royalty). Inom vissa, särskilt bestämda områden (statsgruvefält) skulle rätt till skärpning eller gruvdrift icke kunna av enskilda vinnas.

Omförmälda förslag, vilka vid 1909 års riksdag icke erhöilo någon realitetsbehandling, blevo, efter ändring av vissa detaljer, ånyo framlagda för 1910 års riksdag. Sammansatta lag- och jordbruksutskottet, till vilket frågorna hänskötos, yttrade i avgivet utlåtande, att det syntes utskottet, som om de principer, vilka kommit till uttryck i de nämnda förslagen, vore i det hela tillfredsställande, och att utskottet alltså kunde i huvudsak ansluta sig till det i förslagen innefattade nya systemet. Emellertid ansåg utskottet en omarbetning av de framlagda förslagen ur åtskilliga synpunkter erforderlig; och då en sådan omarbetning, av såväl formell som materiell art, icke lämpligen kunde av utskottet verkställas, avstyrktes bifall till de framlagda propositionerna i deras föreliggande skick.

Sedan inom riksdagen uttalats den mening, att de föreslagna bestämmelserna om statsgruvefält måtte, oaktat propositionerna i övrigt ej kunde bifallas, vinna beaktande på det sätt, att statsgruvefält definitivt undantoges från möjlighet att inmutas, samt frågan därför blivit till utskottet återremitterad, blevo vid den slutliga behandlingen i kamrarna bestämmelser i sådant hänseende antagna, men avslogos förslagen i övrigt. — I den skrivelse, varmed riksdagens beslut i ärendet anmäldes, var motiveringen avfattad i enlighet med utskottets hemställan.

Ifrågavarande lagstiftningsärende har under innevarande år ånyo

upptagits till behandling, i det att Kungl. Maj:t, på min hemställan, den 10 nästlidne mars uppdragit åt en kommitté att enligt vissa av mig närmare angivna grunder verkställa dels en förnyad allsidig granskning samt omarbetning av de för riksdagen år 1910 framlagda förslagen till ordnande av frågan om tillgodogörande av mineralfyndigheter å kronojord dels ock en revision av gruvestadgan. Då sagda ärende sistnämnda dag av mig inför Kungl. Maj:t anmäldes, yttrade jag i fråga om den blivande kommitténs uppdrag, att den skrivelse, som av 1910 års riksdag till Kungl. Maj:t avläts med anledning av förutnämnda för riksdagen framlagda propositioner, syntes innefatta en förväntan, att Kungl. Maj:t ville dels låta företaga en förnyad allsidig saklig granskning av de senast framlagda förslagen och dels låta förslagen undergå en formell omarbetning i den av riksdagen angivna riktning. Då alltså de grunder, på vilka de för 1910 års riksdag framlagda förslagen vore byggda, syntes riksdagen i huvudsak riktiga, och någon anledning att övergiva dessa grunder sedermera icke tillkommit, ansåge jag mig böra tillstyrka företagande av en granskning och omarbetning av förslagen i enlighet med riksdagens mening. På grund av vad vid ärendets behandling såväl i riksdagen som tidigare förekommit, torde denna granskning särskilt böra omfatta frågan om den nya lagstiftningens begränsning till vissa delar av landet, bestämmelserna om royalté, inlösningsbestämmelserna samt de bestämmelser, som, för möjliggörande av malmernas förädling inom landet i vidsträcktare mån än förut, kunde vara av betydelse. Att vid nu antydda arbete gruvestadgan skulle kunna helt lämnas å sido syntes mig omöjligt. Förut berörda formella omarbetning skulle säkerligen visa sig nödvändigöra åtskilliga ingrepp i nämnda stadga. För övrigt hade under förevarande ärendes behandling från många håll gjorts gällande, att gruvestadgan vore i hög grad bristfällig och dess föreskrifter i synnerligt behov av revidering. Att vid sidan av de nya bestämmelserna beträffande tillgodogörande av fyndigheter å kronojord, vilka bestämmelser till stor del kopierats efter gruvestadgans, ehuru med vissa modifikationer och förbättringar, låta gruvestadgans bestämmelser kvarstå i sitt gamla bristfälliga skick borde icke utan nödtvång komma i fråga. I samband med förutnämnda granskning och omarbetning av ifrågavarande förslag torde fördens skull böra företagas en revision av gruvestadgans bestämmelser i syfte att, utan rubbande av de grunder, på vilka stadgan vilade, bringa samma bestämmelser i närmast möjliga överensstämmelse med de stadganden, som komme att upptagas i de omarbetade förslagen angående fyndigheter å kronojord, samt i övrigt få till stånd de ändringar av

gruvestadgans bestämmelser, som efter utredning kunde finnas av behovet påkallade.

Om vad sålunda i ärendet förekommit har jag i detta sammanhang velat erinra. — Att vid en tidpunkt, då den nu tillsatta kommittén står i begrepp att börja sitt arbete, lösgiva rätten till inmutning å kronans ifrågavarande jord bör uppenbarligen icke ifrågakomma. Skulle kommittén under sitt sysslande med hithörande frågor komma till den uppfattningen, att inmutningsrätt å kronojord lämpligen bör, i någon form, tills vidare upplåtas för enskilda, torde kommittén icke underlåta att därom göra framställning, vilken då läser bliva föremål för särskild prövning.

I enlighet med vad jag nu anført, torde det bestående provisoriska förbudet mot inmutning, vilket, såsom förut nämnts, är gällande intill den 1 nästkommande oktober, böra ånyo förlängas, och har jag fördenskull låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till *lag om inskränkning i inmutningsrätten*, enligt vilket lagförslag det nuvarande förbudet mot inmutning utsträcker att gälla intill den 1 oktober 1917.»

Departementschefen uppläste därefter ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, samt hemställde, att för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål lagrådets utlåtande över förslaget måtte genom utdrag av protokollet inhämtas.

Till denna hemställan, som biträdades av statsrådets övriga ledamöter, täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:
N. Beite.

Bilaga.

Förslag

till

Lag

om inskränkning i inmutningsrätten.

Härigenom förordnas som följer:

Inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län må under tiden intill den 1 oktober 1917 endast för kronans räkning inmutning ske å kronojord, som ej under ständig besittningsrätt innehaves eller är till boställe anslagen.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1916.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd torsdagen den
6 april 1916.*

Närvarande:

Justitieråden BERGMAN,
SJÖGREN,
Regeringsrådet PALMGREN,
Justitierådet DYBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 4 april 1916, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag om inskränkning i inmutningsrätten*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden Hjalmar Himmelstrand.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 7 april 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot anmälde lagrådets den 6 innevarande april avgivna utlåtande över det den 4 i samma månad till lagrådet remitterade förslag till *lag om inskränkning i inmutningsrätten*; och hemställde departementschefen, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

I denna hemställan instämde statsrådets övriga ledamöter;

och täcktes, med bifall därtill, Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Erik Ölander.